

MAKALE HAKKINDA

Geliş : Ocak 2015

Kabul: Mart 2015

ADİYAMAN İLİNDE ÇİFTÇİLERİN TARIM TURİZMİ ÜZERİNE ALGILAMALARI

FARMERS' PERCEPTION ON AGRO – TOURISM IN ADIYAMAN PROVINCE

İsmail UKAV^a, Burçin Cevdet ÇETİNSÖZ^b

ÖZ

Tarım turizmi, kırsal alanlarda yapılan çeşitli turizm faaliyetlerini tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. Araştırma alanı olarak seçilen Adıyaman'ın, yalnızca kültür turizmi açısından değil, aynı zamanda coğrafi konumu ve taşıdığı tarımsal özellikler nedeniyle tarım turizmi yönünden de büyük bir potansiyele ve öneme sahip olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada Adıyaman ilinin tarım turizm potansiyelini ve tarımsal üretim yapan çiftçilerin tarım turizmüne yönelik algılarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaçla öncelikle ikincil veriler incelenerek Adıyaman'ın tarım turizmi potansiyeli (mevcut durum) saptanmıştır. Araştırmanın temel amacı olan çiftçilerin tarım turizmüne yönelik algılarını belirlemek için ise, Kunasekaran, Ramachandran, Yacob ve Shuib (2011)'in geliştirdikleri ölçek kullanılmıştır. Bu bağlamda geliştirilen anket formu, Adıyaman ili ve ilçelerine bağlı 33 köyde 132 kişiyle yüz yüze görüşülerek uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS paket programı ile analiz edilerek ölçekteki değişkenlerin faktör analizi, aritmetik ortalama ve standart sapmaları belirlenmiştir. Araştırma sonucunda çiftçilerin tarım turizminin kendilerine önemli derecede ekonomik ve sosyo-kültürel faydalarının olacağını ve bu turizm türünün çevreye herhangi olumsuz fiziksel bir etkisinin olmayacağını algıladıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Adıyaman, Tarım Turizmi, Turizm Sektörü, Faktör Analiz, Yerel Halk

ABSTRACT

Agro-tourism is a conception, which is used in order to define tourism activities held in rural areas. Adıyaman, chosen as the research field, is thought to have not only in the terms of cultural tourism but also a great potential and importance due to its geographical location and agricultural features. In this study, putting forward the farmers' perceptions to agro-tourism potential and farmers who make agricultural production in Adıyaman has been purposed. In this purpose, Adıyaman's agro-tourism (current situation) has been determined by examining the subsidiary data first. In order to determine the farmers' perception on agro-tourism, the main purpose of the study, the scale that Kuneasekaran, Ramachandran, Yacob and Shuib (2011) built up, has been used. The survey form which was built up in this context has been applied to face to face to 132 people from 33 villages in Adıyaman. Factor analysis, arithmetic mean and standard deviation of varieties in scale have been determined by analyzing the obtained data via SPSS software. At the end of the research it is determined that Farmers perceive that the agro-tourism will be useful for economic and social-cultural profoundly and this kind of tourism will not affect the environment in a negative physical way.

Key Words: Adıyaman, Agro Tourism, Tourism Sector, Factor Analysis, Local Community

^a Yrd.Doç.Dr., Adıyaman Üniversitesi, Kahta Meslek Yüksekokulu, ismailukav@gmail.com

^b Yrd.Doç.Dr., Mersin Üniversitesi, Anamur Meslek Yüksekokulu, cetinsoz@mersin.edu.tr

GİRİŞ

Dünyadaki ekonomik, sosyal ve teknolojik değişimlere paralel olarak, turizm tüketim kalıplarında önemli değişimler gözlenmektedir. Giderek lüks turizm hareketlerine katılım azalmakta, alışılmış turizm merkezlerinden uzaklaşma yönünde bir eğilim yaşanmaktadır. Turistler artık deniz-kum-güneş üçlemesinden uzak, bireysel ve küçük gruplar halinde doğayla iç içe olmak, doğal ve kültürel değerleri yerinde görmek istemektedir (Kaypak, 2012). Bu durum, turizm çeşitlenmesine yol açmakta, tüketim kalıplarındaki değişikliklerle birlikte alternatif turizm şekilleri artmaktadır. Bunlardan birisi de tarımsal turizmdir.

Tarım turizmi, temel olarak küçük çiftlikler olmak üzere, çiftçilere ek gelir sağlamak amacıyla bağ, bahçe, tarla, ahır, ağıl, kümes vb. tarımsal üretim alanları ile küçük ölçekli ve geleneksel gıda işleme tesisleri gibi faaliyet alanlarını ziyaret etmek, günlük işlerine katılmak, çiftlik evinde geceleme, gezinme, eğlenme, alışveriş yapmak ve bazen de eğitim almak gibi aktivitelerin bir veya birkaçını kapsayan bir turizm türüdür (Cebeci, 2008).

Tarım turizmi, tarımsal üretim ve ürünler hakkında arazi ve çiftçi deneyimlerini, konuklarına sunmayı sağlayan bir turizm faaliyetidir. Bu faaliyet, konukların tarımsal bilgi ve deneyimlerini geliştirip hoş vakit geçirmelerini sağlarken çiftçilerin ve arazide çalışanların ekonomik gelirini arttırmaktadır. Çiftçi marketleri, eski ve/veya yeni çiftlikler, yol kenarı tezgâhları, çiftlik evinde konaklama ve yerel yiyecek ve içecekleri tatma, eğlenme ve kırsal alanı tanıma aktiviteleri en temel bileşenleridir.

Gelişmiş ülkelerin gündemine yıllar önce giren bir yandan kentli nüfusun tatil ve rekreasyon taleplerini karşılayan, diğer yandan kırsal kalkınmanın bir aracı olarak gelişen ve çeşitlenen alternatif turizm ve kırsal turizm faaliyetleri, ülkemizin de gündeminde yer alan kırsal sorunların azaltılmasında göz ardı edilmemesi gereken faaliyetler arasında yer

almaktadır. Alternatif turizm ve kırsal turizm çatısı altında değerlendirilen ve kırsal alan kalkınmasında etkin olan turizm türlerinden birisidir tarımsal turizm (Gündüz, 2004).

Tarımsal turizm bugüne kadar geleneklerini devam ettiren basit bir yaşamları olan köylülerin yanında huzurlu bir doğal çevrede ziyaretçilerin tatillerini harcamalarını öneren bir turizm türüdür. Çiftliğe dayalı yerleşimin dışında, o bölgeye gelen ziyaretçilere geleneksel yemeklerini, tatlılarını, içeceklerini tatma imkânı sağlamaktadır. Ayrıca bölgeye ait halk müziği, dans, yerel kültürel giysileri ve yerel bazda yapılan olayları görmelerini sağlamaktadır (Şerefoğlu, 2009).

Yüksek kaliteli yöresel ve organik ürünlere giderek artan talep, tüketicinin çevre, gıda kalitesi ve güvenliği konularında artan duyarlılığı, gelişen kentsel ekonomiler, kentsel ve kırsal alanlar arasındaki ilişkilerin güçlenmesi, kırsal turizm çeşitlerine ve rekreasyon alanlarına artan ilgi kırsal alanlara varlıklarını değere çevirme konusunda yeni fırsatlar sunmaktadır. Bu kapsamda, geliştirilecek yerel/bölgesel ürünler tarımsal ürünler olabileceği gibi; tarımsal ürünlerin çeşitli şekillerde işlenmesi suretiyle oluşturulabilecek gıda ürünleri, tıbbi, aromatik ve süs bitkisi ürünleri, odun ve odun dışı orman ürünleri, turizm ve rekreasyon imkanları, el sanatları ve bazı sanayi ürünleri olabilecektir (Emekli, 2011).

Bunların yanı sıra tarımsal turizmin gelişebilmesi için köylerin coğrafi konumu ve kuruluş yeri uygunluğu, doğal güzelliklerin, tarihsel, kültürel çekiciliklerin varlığı ve korunmuş olması, altyapı yeterliliği, kırsalda coğrafi ortama uygun konaklama olanakları, kırsal-geleneksel üretim biçimlerinin varlığı ve turiste sunumu, yerel halkın turizm için gönüllü olması önde gelen koşullardandır (Güdücüler, 2012).

Bu araştırmada Adıyaman ilinin tarım turizm potansiyelini ve tarımsal üretim yapan çiftçilerin tarım turizmi üzerine algılarını tespit etmek amaçlanmaktadır. Türkiye'de

tarım turizminin mevcut durumu ortaya konmuş, daha sonra çalışma konusu olan Adıyaman ili ile ilgili veriler değerlendirilmiştir. Araştırmada tarım turizmi üzerine literatür taranmış önceki çalışmalar irdelenmiş ve çiftçilerin tarım turizmine üzerine algılamalarını belirlemek için literatürden elde edilen ölçek ile anket araştırması yapılmış ve analiz edilmiştir.

TARIM TURİZMİ ve KIRSAL KALKINMA

Kırsal kalkınma politikasının temel hedefi, kırsal toplumun iş ve yaşam koşullarının bulunduğu yörede iyileştirilmesidir. Kırsal politikanın genel çerçevesini ise; kırsal ekonominin ve istihdamın güçlendirilmesi, insan kaynaklarının geliştirilmesi ve yoksulluğun azaltılması, sosyal ve fiziki altyapının iyileştirilmesi ile çevre doğal kaynakların korunması oluşturulacaktır. Kırsal ekonominin üretim ve istihdam yapısı turizm, ticaret, gıda sanayi, küçük ölçekli üretim gibi tarım dışı ekonomik faaliyetlerle çeşitlendirilecektir (Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2014).

Kırsal alandaki doğal ve kültürel varlıkların zenginliği ve çeşitliliği turizm ve rekreasyon faaliyetlerinin geliştirilmesi açısından önemli bir potansiyel arz etmektedir. Bu kapsamda; turizm ve rekreasyon faaliyetleri ile bunlarla ilgili hizmetlerin iyileştirilmesi; tanıtım faaliyetlerinin etkinleştirilmesi; kırsal alanlarda turizmde yapılanma ve fon yaratma, potansiyeli olan bölgelerde turizme uygun alt ve üst yapı geliştirme modellerinin oluşturulması; turizmin ekonomik ve çevresel etkilerinin tespiti ve takibinin kurumsallaştırılması, turizmin sürdürülebilir kılınması suretiyle turizmin kırsal alan ekonomisine katkısı artırılacaktır.

Gülçubuk (2002)'a göre kırsal kesimde yaşayan halkın geçim kaynakları genellikle tarım, hayvancılık, balıkçılık gibi katma değeri düşük ekonomik faaliyetlerdir. Genel olarak gelir ve yaşam seviyeleri düşüktür. Bu nedenle, kırsal kalkınma ile tarım politikaları birbirinin yerine kullanılabilir. Fakat kırsal kalkınma politikaları, sadece ekonomik faaliyetleri

içermeyip sosyo-kültürel faaliyetleri de içermektedir ve daha kapsamlıdır (Işık ve Baysal, 2011).

Turizmin kırsal yörede yarattığı ek istihdamla ilişkili olarak kadının ve gençlerin toplumdaki statüsü güçlenmekte ve kırsal alandan kente ekonomik sebeplerle göç olayı en aza inmiş olacaktır. Turizmin gelişmesi sonucunda yörede, kalkınma hızı ile nüfus artış hızı arasındaki dengesizliğin sebep olduğu iç göçler, turizm nedeniyle azalacak veya duracaktır. Bu süreç, kentlerdeki gecekondulaşma ve çarpık kentleşme sorunlarının çözümüne olumlu katkı sağlayacaktır (Çetiner, 1998:218).

Turizmin özellikle kırsal bölgelerde yoksulluğun azaltılmasında etkin olabileceği söylenebilir. Başarı sağlanabilmesi için turizmin gerektirdiği bazı koşulların da bu kırsal alanlarda yerine getirilmesi gerekir. Turizmin gelişimi için zorunlu olarak bir ürün yada potansiyel bir ürünün olması gerekir. Yoksul bazı kırsal alanlar, çekici bir destinasyon olsa da sunacak çok az ürün vardır, bu ürünlerin çeşitlendirilmesi gerekecektir (Özkök, 2006).

Tarımsal turizm gelirleri büyük ölçüde bu faaliyetin yapıldığı yörede kalmaktadır. Toplumun düşük gelirli kesimini oluşturan köylüleri ve konaklama işletmesi çalıştıran ailelerin bu işi yaptığı düşünüldüğünde, bu kesimin ekonomik olarak iyileşme göstermesi söz konusu olacaktır. Bunun sonucunda, kırsal alandaki yaşam koşulları iyileşeceğinden, kırsal alandan kentlere doğru olan göç olgusu da dengeli bir duruma gelebilecektir. Böylece, büyük kentlere doğru göç baskısı azalabilecektir. Bütün bunlar belli bir süreç sonucunda gerçekleştiğinde kırsal yörelerin kalkınması ve bu kalkınmanın sürekliliği gerçekleşmiş olacaktır.

Kırsal alanlarda tarımla uğraşan kesimin, yani çiftçilerin gelirlerinin yetersiz ve istikrarsız oluşu, kırsal yoksulluğun daha geniş toplum kesimlerini etkilemesine neden olmaktadır. Ancak, yörede turizmin gelişmesine paralel

olarak, bölgede gelirlerin artması, tarım sektöründe üretim kapasitesinin artmasına, standardizasyon sağlanmasına ve kaliteli ürünün gerçek fiyatını bulmasına katkı sağlar. Bunun sonucunda o yörede tarımla geçinen kesimin gelirinde reel bir artış olacaktır. Tarım ekonomisinin yaygın olduğu bölgelerde turizmin gelişmesiyle tarımla geçinenlerin hem refah düzeyi artmış olacak hem de gelire bağlı olarak yoksulluk da azalmış olacaktır (Çeken, Karadağ ve Dalgın, 2007).

Türkiye nüfusunun istihdam ve demografik dağılımına bakıldığında; gerek yüksek tarımsal nüfusu ve gerekse tarımsal işletme büyüklüğü ve tarımın teknik ve ekonomik yapılabirliğinin istenen özelliklerde olmadığını görmek mümkündür. O nedenle, kırsal kalkınmaya yönelik tüm projelerin yürütülmesinde ilgili kuruluşlar arasında koordinasyon sağlanması, yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri ve yararlanıcıların karar alma ve uygulama süreçlerine katılımının sağlanması ve doğal kaynakların, sürdürülebilir bir şekilde kullanılması ilkeleri çerçevesinde çalışılmalar yapılmaktadır.

Sürdürülebilir kırsal kalkınma; yoksulluğun ve kötü beslenmenin yok edilmesini, doğal kaynakların sorumlu ve bilinçli kullanılmasını, kırsal yaşamın modernizasyonunu, kır toplumunun kendine güven duygusunun geliştirilmesini, eğitim, sosyal güvenlik, barınma, ulaşım, çevre ve istihdam alanlarında gelişmeyi, kent-kır ayrımının azaltılmasını ve sosyokültürel ve ekonomik farklılıkların uygun bir dengeye kavuşturulmasını sağlar (Kaypak, 2012).

Türkiye’de Tarım Turizmi

Türkiye’nin son yıllardaki sosyo-kültürel ve ekonomik kalkınma sürecinde, modernleşme çabaları, sanayileşme ve sosyo-ekonomik dönüşümün bir sonucu olarak, kentsel ile kırsal alanlar arasında gelişmişlik farklılıkları belirgin bir hale gelmiştir. Türkiye’de tarımın ulusal gelirden aldığı payın giderek azalmasının, gelir dağılımındaki dengesizlikler ve kır ile kent arasındaki sosyo-ekonomik kalkınma farklılıklarının yoğun bir biçimde

kırdan kente göçün yaşanmasına neden olduğu görülmektedir. Sosyoekonomik yapılarından dolayı kırsal alanlar, kentlerin göstermiş olduğu gelişme hızını yakalayamamıştır (DPT, 2006).

Türkiye’de yöresel zenginliği bulunan kırsal destinasyonlar sayıca fazla olduğu halde tarımsal turizm henüz yaygınlaşmış ve kurumsallaşmış bir turizm çeşidi değildir. Kentlere yakın kırsal alanlarda gününbirlik rekreasyon etkinlikleri dikkat çekerken, kırsal yerleşimlerde konaklamalı etkinliklere nadiren rastlanmaktadır. Bu turizm çeşidi kırsal kesimde yeni iş ve istihdam olanaklarının yaratılması kadar, doğal ve kültürel kaynak değerlerimizin ortaya çıkarılması ve kırsal mirasın korunmasına da hizmet etmektedir. Kırsal peyzaj değeri yüksek, yerel kültür özelliklerinin korunduğu, özgün yöresel ürünlere sahip kırsal yerleşimlerin, bir yandan tarımsal faaliyetler sürdürülürken aynı zamanda turizm amaçlı değerlendirilmesi, kırsal ekonomiye dinamizm kazandıracaktır.

Evlerin pansiyona dönüştürülmesi ve konaklama süresinin uzamasıyla ziyaretçiler günlük yaşamı ve kültürü daha yakından tanıma fırsatı bulacaklardır. Üstelik gelen konukların bölgenin ürettiği tarımsal ürünlerden alması sağlanarak bölge ekonomisine katkı getirilebilir. Böylece ziyaretçi hem yerel kültürü birebir tecrübe etme fırsatı yakalar hem de kendi emeğini değerlendirmiş olur. Örneğin, Buğday Derneği TaTuTa (Tarım Turizmi Takası) projesi kapsamında Türkiye’nin çeşitli yerlerinde proje kapsamındaki çiftliklere ziyaretçiler göndererek ekolojik tarım deneyimi sunmaktadır. Bazı çiftliklerde para karşılığı konaklama sağlanmakla beraber, çoğu çiftlikte gönüllü çalışma karşılığı (elma toplama, bağlarda çalışma, vb.) konaklama olanağı sağlanmaktadır. Böylece ziyaretçi, ev sahibi ve yerel halk ile aynı koşullar altında çalışarak, aynı masada yemek yiyerek ve günlük hayatta aynı ortamları paylaşarak yörenin yasayış tarzını birebir olarak deneyimlenmekte ve ekonomiye doğrudan katkıda bulunmaktadır (Şerefoğlu, 2009).

Alanında Türkiye’de bir ilk olan Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği ekolojik sorunlara çözüm yolları sunmak ve doğa ile uyumlu yaşamı desteklemek amacıyla kurulmuştur. 2003 yılında (Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi Tecrübe Takası) projesi, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Küçük Destek Programı (GEF) ile yürütülmektedir. Proje Türkiye’de farklı bölgelerdeki ekolojik tarım ile geçinen çiftçi ailelerinin mali, gönüllü işçi ve/veya bilgi desteği sağlayarak ekolojik tarımı teşvik etmek ve sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla yürütülmektedir (TaTuTa Kılavuz, 2014).

TaTuTa Derneğin web sayfasında Türkiye’de farklı bölgelerdeki 50 civarında ekolojik tarım çiftliği ile ilgili ayrıntılı bilgiler yer almaktadır. Sayfada TaTuTa sisteminde yer alan ekolojik çiftliklerin konumu, ulaşımı, haberleşme, konaklama gibi özelliklerinin yanı sıra mevsimlik ve aylara göre çiftlikte yardıma ihtiyaç duyulan işler hakkında da ayrıntılı bilgiler verilmektedir. Çiftliklerin bulunduğu yörenin geleneksel yapısına uygun olarak tarımsal turizm kapsamında turistler; budama, fidan dikimi, ürün toplama, havyan yemleme ve otlatma, ekmek yapma ve pişirme, halı dokuma, odun kesme, at biniciliği, ormanda gezinti, zeytin toplama, reçel ve salça yapma, ev usulü zeytinyağı yapma, meyve ve sebze toplama vb. gibi çeşitli yerel etkinliklere katılmaktadırlar. Bu durum Türkiye’de Tarımsal Turizmin iveme kazanmasında son derece önem taşımaktadır (TaTuTa Kılavuz, 2014).

Adıyaman’ın Coğrafi ve Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Adıyaman’ın bulunduğu bölgede tarihte Hititliler, Asurlular, Hurriler, Frigler, Persler, Makedonlar, Kommageneliler, Romalılar ve Bizanslılar yaşamış, Adıyaman, VIII. yüzyılda Emevi komutanlarından MasuribniCaneve tarafından kurulmuştur. Şehir daha sonra Abbasiler, Eyyübiler, Selçuklular, Memlükler ve Osmanlı egemenliğine girmiştir. Cumhuriyet döneminde Malatya iline bağlı bir ilçe olan Adıyaman 1954 yılında il olmuştur (Adıyaman Valiliği, 2014).

Adıyaman’ın; kuzeyinde Malatya, batısında Kahramanmaraş, güneybatısında Gaziantep, güneydoğusunda Şanlıurfa, doğusunda ise Diyarbakır bulunmaktadır. Adıyaman ilinin yüzölçümü 7.606 km² olup, rakımı 669 m’dir (Adıyaman Valiliği, 2014).

Adıyaman’ın kuzey kesimi Torosların uzantısı olan Malatya dağları ile çevrilidir. Çelikhhan, Gerger ve Tut ilçelerinin arazilerinin çoğu dağlıktır. İlin belli başlı dağları; Akdağ, Dibek, Ulubaba, Gördük, Nemrut, Bozdağ ve Karadağ’dır. Güneye inildikçe ova nitelikli araziler başlar. Kahta, Samsat, Keysun ve Pınarbaşı ovaları ilin önemli ovalarıdır. Fırat Nehri ilin en önemli akarsuyudur. Gölbaşı, İnekli, Azaplı, Abdulharap Gölleri doğal, Atatürk Baraj gölü ise yapay göldür (Adıyaman Valiliği, 2014).

İklimine benzer olarak bitki örtüsü de çeşitlilik göstermektedir. Yüksek rakımlı yerler genelde meşe ağaçları ile kaplanmış olmakla birlikte su ve toprak erozyonu nedeni ile çıplak hale gelmiş araziler de mevcuttur. Yaz mevsiminin uzun ve kurak geçmesi dolayısıyla orman içi bitki örtüsü yok denecek kadar azdır. Tarım yapılmayan alanlar çayır, mera, yabani ağaçlar ve makilerle kaplıdır. Sazlık, bataklık alanlarda suyu seven bitki türlerine rastlanmaktadır. Rakım yükseldikçe ağaç türleri değişmekte, kimi bölgelerde meşeliklere rastlamak mümkün olmaktadır (Adıyaman Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı İl Müdürlüğü, 2014).

Adıyaman ilinin nüfusu, 2012 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre 595.261’dir. Nüfusun 365.381’i şehirlerde yaşarken, 229.880’i belde ve köylerde yaşamaktadır. Şehirde yaşayanların oranı % 61,38, köyde yaşayanların oranı % 38,62’dir. Yine aynı nüfus sayımı sonucuna göre, il merkezi nüfusu 217.463, ilin nüfus yoğunluğu ise km² başına 85 kişidir. Nüfus bakımından en büyük ilçeleri sırasıyla Merkez, Kahta ve Besni’dir. Adıyaman’daki ilçe sayısı 9, belediye sayısı 28, köy sayısı ise 428’dir (Adıyaman Valiliği, 2014).

Türkiye’de iç ve dış göçlerin 1960 yılından arttığı bilinmektedir. İl bazında nüfus artış hızlarını ele alındığında kentlerin nüfus artış hızının, kırsal alanın nüfus artış hızından devamlı yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durum, kırsal alandan kentlere sürekli göç olduğunu göstermektedir. Adıyaman’da da son yıllarda gözle görülen bir dışa göç bulunmaktadır. 2013 yılında -11.371’lik bir net göç ile Adıyaman Türkiye geneli iller sıralamasında dışarı en çok göç veren 22. il olmuştur (TUİK, 2014). Bunun en büyük nedeni bölgede yeterli istihdamın sağlanamamasından dolayı genç nüfusun kentlere göç etmesidir.

Adıyaman sanayisi orta ve küçük işletme ölçeğinde, çoğunluğu tarıma dayalı sanayi dallarında faaliyet gösteren işletmelerden oluşmaktadır. İlde ticaretin yeterince geliştiğini söylemek mümkün değildir. Ancak, mevcut tarım ağırlıklı potansiyeli ve son yıllarda sanayisinde gösterdiği performans ile tarımsal ürün çeşit ve verimliliğinde beklenen artışların gelecekte ticari hayatı olumlu yönde etkileyeceği söylenebilir. El sanatlarına yönelik olarak kilim, sava ve el dokuma halıları üretilmekte, iç ve dış pazarlarda satılmaktadır. Bunların dışında tarım ürünleri yanında tekstil sektöründe üretimi gerçekleştirilen iplik ve hazır giyim ihracatçı firmalara satılmaktadır.

Adıyaman’ın, sosyo-demografik yapı itibari ile tarım turizm açısından istenilen seviyede olmadığı, ekonomisinin neredeyse sadece tarıma dayalı olduğu, gelirlerin düşük olduğu bilinmektedir. Ortaya konan bu yapı, ilin sahip olduğu avantajları yeterince değerlendirilemediği ve sosyo-ekonomik açıdan istenilen gelişmeyi gösteremediği sonucunu beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla Adıyaman’ın bir kalkınma hareketine ihtiyaç duyduğu açıktır. Bu kalkınma hareketinin başlatılmasında “tarım turizmi faaliyetleri” önemli bir araç olarak ortaya çıkmaktadır.

Adıyaman’ın Tarım ve Turizm Potansiyeli

Adıyaman’ın sahip olduğu tarımsal kaynakların belirlenmesi ve bunların tarımsal turizm

potansiyeli açısından ortaya konması ve geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Tarımsal turizmin amacı; sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için, bölgenin mevcut kaynaklarının, fırsatlarının ve kısıtlarının analiz edilmesi suretiyle ihtiyaçlarının belirlenmesi ve potansiyelin verimli bir şekilde kullanılmasına yönelik stratejiler geliştirerek, bölgeye uygun tarımsal program ve proje alanlarının belirlenmesidir. Türkiye genelinde meyve üretimi yapılan alanlar tarım alanlarının %5’ini oluşturmaktadır. Adıyaman’da ise bu oran %13’tür. İlde genel olarak Kaysı, Elma, antepfıstığı, Zeytin, Erik, Badem, Trabzon Hurması, Dut, Üzüm ve Şeftali üretimi yapılmaktadır. Son yıllarda Ceviz, Kiraz, Nar, Çilek üretimi de yaygınlaşmaya başlamıştır. Ayrıca, mikro klima özelliğe sahip olan bölgelerde (Gölbaşı) kayısı, şeftali, elma, Trabzon hurması ve çilek üretimi yapılmaktadır. Ayrıca 411.514 da’lık alanda ortalama yıllık 96.319 ton meyve üretimi yapılmaktadır (Adıyaman İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2014).

Adıyaman’da hayvancılık tarımın ayrılmaz bir parçasıdır. Hayvancılık yapılan köylerde hayvan besleme, hayvansal ürünleri (süt sağımı, yoğurt, peynir yapımı, yün kırma vb) elde etme ve değerlendirme etkinliklerini turistler izleyebilir ya da bizzat katılabilirler. Bu özelliği olan köyler tarımsal turizmde yerini alabilir, böylece hayvancılığa da büyük destek verebilirler. Sincik’te arıcılık da yapılmaktadır (Adıyaman İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2014).

Adıyaman, pek çok kültüre merkezlik etmiş olan bir kültür ve turizm kentidir. İlin coğrafi özellikleri ve iklimsel faktörleri kırsal turizm çeşitliliği yönünden zenginlik taşımaktadır. Sanayisi sınırlı, başlıca geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olan Adıyaman, gelir düzeyi en düşük iller arasında bulunmaktadır. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralamasına göre 65. sırada yer almaktadır. Yakın gelecekte de bu yapısının değişimi yönünde herhangi bir işaret bulunmamaktadır. Bu nedenle geri kalmışlık yapısının ortadan kaldırılmasında turizm sektörü önemli bir unsur olarak görülmelidir.

Yapılan bir çalışmada Adıyaman'a gelen turistlerin 5 milyon dolar civarında döviz bıraktıkları hesaplanmıştır. Bunun yanında av turizmi için elde edilen gelir yıllar içerisinde artış göstererek 2010 yılında 260.000 TL'nin üzerine çıkmıştır. Bu değerler Adıyaman'ın potansiyeli düşünüldüğünde oldukça yetersizdir. Adıyaman'ın marka kent olarak tescillenmesi, Kâhta'nın "Kâhta Turizm Kenti" ilan edilmesi, diğer ilçe, belde ve köylerin taşıdığı potansiyel, turizm sektörü kapsamında özellikle de kırsal turizm için eşsiz fırsatlar yaratmaktadır. Adıyaman; tarihsel, kültürel ve tabiat varlıkları bakımından oldukça zengin bir dokuya sahiptir. 81 adet arkeolojik SİT alanı, 4 adet doğal sit alanı yanında doğal varlıkları bulunmaktadır (Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2013).

Literatür Analizi

Tarım turizmi kapsamında literatürde çok farklı konu başlıkları altında çalışmalar bulunmaktadır. Tarım turizminin gelişim potansiyeli (Talekar ve Potdar, 2012; Malkanthi ve Routry, 2011), tarım turizmi üzerine çiftçilerin algılamaları ve ölçek geliştirme (Kunasekaran, Ramachandran, Yacob ve Shuib, 2011), turizmin tarım sektörüne etkisi ve ekonomik sonuçları (Çıkın, Çeken ve Uçar, 2009) gibi konularda çalışmalar literatürde yer almaktadır.

Talekar ve Potdar (2012) yaptıkları bir çalışmada Kolhapur'un agro turizm potansiyelini değerlendirmişlerdir. Yazarlar çalışmalarında Kolhapur'un doğal koşullarından ve farklı türlerdeki tarım ürünlerinden dolayı çok önemli tarım turizmi potansiyeline sahip olduğunu belirtmişlerdir.

Malkanthi ve Routry (2011) Sri Lanka'da tarım turizmi uygulamaları üzerinde durmuşlardır. Çalışmalarında ülkelerinde tarım turizminin gelişimini etkileyen bazı sorunların bulunduğunu tespit etmişlerdir. Yazarlar bu sorunları; altyapı gelişimi, çiftçilerin eğitim ve öğretimi, tarım kredisi ve bu alanlarda uygun çevre koruma yöntemlerinin yanı sıra atık yönetimi konusunda da önlemler alınması olarak belirlemişlerdir. Bu sorunların

çözülmesi ile sürdürülebilir bir kırsal gelişim stratejisi olan tarım turizminin faydalarının artacağını belirtmişlerdir.

Kunasekaran, Ramachandran, Yacob ve Shuib (2011) tarım turizmi üzerine çiftçilerin algılamaları ve ölçek geliştirme konusunu çalışmışlardır. Kunasekaran vd. (2011) çalışmalarında çiftçilerin tarım turizmini algılamaları konusunda 9 temel faktör boyutu belirlemişlerdir. Bu boyutlar çevresel etki, ulaşılabilirlik, ekonomik fayda, girişimcilik, sosyo-kültürel fayda, kalabalık, farkındalık, kısıtlamalar ve toprak sorunu olarak belirlenmiştir. Adıyaman ili üzerine yaptığımız mevcut araştırmada Kunasekaran vd. (2011)'nin geliştirmiş olduğu ölçekten faydalanılmıştır.

Çıkın, Çeken ve Uçar (2009) çalışmalarında turizm sektörünün kırsal bölgelerde yarattığı istihdam, yöresel el sanatları ve iş kollarının gelişmesine katkısı ve tarımsal üretimin artmasına destek olması gibi olumlu etkilerin yanın sıra, mevsimsel özelliği, tarım arazilerindeki spekülasyon artışının olması, mevsimsel olarak aşırı talep sonucunda nihai tüketim ürünlerindeki aşırı fiyat artışları ve verimli tarım alanlarının imara açılması gibi olumsuz sonuçlarında ortaya çıkabildiğini belirtmişlerdir.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

Araştırmada Adıyaman ilinin tarım turizm potansiyelini ve tarımsal üretim yapan çiftçilerin tarım turizmüne yönelik algılarını tespit etmek amaçlanmaktadır.

Tarım turizmi bulunduğu kırsal topluluklar açısından gelir, iş alanı, konaklama imkanı, aktivite çeşitliliği, doğal kaynakların korunması, rekreasyon ve eğitim gibi bazı avantajlar sağlamasından dolayı oldukça önemlidir (Zoto, Qirici, Polena, 2013; Talekar, Potdar, 2012). Turizmin gelişmesi ve tarım sektörü ile entegrasyonun sağlanması sonucunda bölgedeki çiftlik evlerinin konaklamaya açılmasını, aile pansiyonculuğunun gelişmesini ve kır-tatil evlerinin kiralanması sonucu bölge halkının

hem refahı hem de gelir seviyesi yükselecektir (Çıkin, Çeken ve Uçar, 2009). Mevcut araştırmada Adıyaman ili sınırları içinde çiftçilik yapan halkın tarım turizmi üzerine algılama seviyelerini ve boyutlarını tespit ederek, elde edilen sonuçlar ile yöre halkının tarım turizmi faaliyetlerine yönlendirilmesi açısından önem taşımaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak katılımcılarla yüz yüze görüşülerek anket tekniği kullanılmıştır. Anket çalışması için öncelikle üniversite öğrencilerine eğitim verilmiş ve anketörler tarafından kolayda örnekleme yöntemi kullanılarak, çiftçilik yapan yerel halka anketler doldurtulmuştur. Araştırma, 2014 Ekim-Aralık ayları arasında yapılmıştır. Anket çalışması Adıyaman'a bağlı; Merkez, Kahta, Gölbaşı, Besni, Tut, Gerger ve Sincik ilçelerine bağlı köylerde 01 Aralık -13 Aralık 2014 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Çalışmada 33 farklı köyde toplam 132 anket uygulanmıştır.

Araştırma anketi iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölüm çiftçilik mesleği yapan yerel halkın demografik bilgilerini belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. İkinci bölüm ise çiftçilerin tarım turizmi üzerine algılarını ortaya çıkarmaya yönelik 30 sorudan oluşmaktadır. Halkın tarım turizmi konusunda algı ölçeği için sorular Kunasekaran, Ramachandran, Yacob ve Shuib (2011)'in "Malezya Cameron Yüksek Tepelerinde Agro Turizm Üzerine Çiftçilerin Algıları Ölçeğinin Geliştirilmesi" konulu çalışmasındaki ifadelerinden yararlanılmıştır. 5'li likert ölçeği türü (1. Kesinlikle Katılmıyorum..... 5. Kesinlikle Katılıyorum) kullanılmıştır.

Veri toplama sırasında karşılaşılabilecek güçlükler dikkate alınarak araştırmanın yürütüldüğü anketörlere 150 anket formu dağıtılmış, formlardan 132 tanesi geri dönmüştür. Anketlerin geri dönüş oranı % 88 olmuştur.

Daha anlamlı ve yorumlanabilir bir çözüm elde etmek için, düşük yüklü (0.40'tan az) ya da aynı anda birden fazla faktöre yük veren

ifadelerin silinmesi gerekmektedir (Hair, Anderson, Tatham ve Black, 2009:116). Bu nedenle, gerek 15 kişiye uygulanan pilot çalışma sonrası, gerekse 132 kişilik örnekleme yapılan çalışma sonrasında ölçekte yer alan düşük yüklü veya birden fazla faktöre yük veren 4 ifade ölçekten çıkarılmıştır. Böylece analizlere dahil edilen ifade sayısı 26'ya inmiştir. Kahta ilçesinde yaşayan çiftçilere ön test uygulanmıştır. Pilot uygulama sonrası elde edilen anket formları Adıyaman il merkezinde ve ilçelerinde bulunan köylerde ikamet eden çiftçilere uygulanmıştır. Bu çerçevede veri toplama tekniği olarak kullanılan anket için eksik, hatalı ve geri dönmeyen anketler dikkate alınarak 132 kişi üzerinde uygulama gerçekleştirilmiş ve değerlendirmeye alınmıştır.

Araştırmada çiftçilerin tarım turizmi üzerine algılarını ortaya çıkarmaya yönelik ölçeğinin yapı geçerliği için faktör analizi uygulanmış ve iç tutarlığına ilişkin güvenilirliğini test etmek amacıyla da Cronbach's Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde SPSS 17.0for Windows paket programı kullanılmıştır.

BULGULAR

Ankete katılanların sosyo demografik özelliklerine ait cinsiyet, yaş, eğitim, yerleşim yerleri ve arazi mülkiyet durumları ilişkin bilgiler Tablo 1'de sunulmaktadır. Buna göre araştırmaya katılan 132 katılımcının % 90.9'u erkek, % 9.1'i kadındır. Araştırmaya en fazla katılım Kahta İlçesi'nden (% 27.3) olmuştur. Bunu % 18.9 ile Sincik, % 13.6 ile Besni ilçeleri izlemiştir. Diğer ilçeler katılım sırasına göre; Gerger, Tut, Merkez, Samsat ve Gölbaşı'dır. Araştırmaya katılanların % 37.9'u 25-40 yaş grubunda iken, % 31.8'i 41-55 yaş grubundadır. Katılımcıların eğitim durumu incelendiğinde yarıdan fazlasının (% 54.5) ilköğretim mezunu olduğu görülmektedir. Lise mezunlarının oranı % 27.3 iken, önlisans mezunlarının oranı % 10.6, lisans mezunlarının oranı % 6.1 olarak belirlenmiştir. Arazi mülkiyet durumuna göre, ankete katılanların % 90.9'u mülk sahibi, % 9.1'inin ise kiracı olduğu saptanmıştır. Mülk sahiplerinin büyük

bir çoğunluk oluşturması tarım turizmi uygulamaları yönünden önem taşımaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımı

Değişken	Grup	Sayı (f)	Yüzde (%)	
Cinsiyet	Erkek	111	84.1	
	Kadın	21	15.9	
Adıyaman İl/İlçe Köyleri	Adıyaman Merkez	13	9.8	
	Kahta	36	27.3	
	Gölbaşı	5	3.8	
	Samsat	6	4.5	
	Tut	13	9.8	
	Sincik	25	18.9	
	Gerger	16	12.1	
	Besni	18	13.6	
	Yaş	25 Yaş ve altı	23	17.4
		25-40 Yaş	50	37.9
41-55 Yaş		42	31.8	
56 Yaş ve Üzeri		17	12.9	
Eğitim	İlköğretim	72	54.5	
	Lise	36	27.3	
	Önlisans	14	10.6	
	Lisans	8	6.1	
	Lisansüstü	2	1.5	
Mülk	Toprak Sahibi	120	90.9	
	Kiralık	12	9.1	
Toplam		485	100,0	

Güvenilirlik

Adıyaman ilinde çiftçilerin tarım turizmi üzerine algıları bölümü için yapılan güvenilirlik analizi sonucunda güvenilirlik değeri (Cronbach Alpha Katsayısı) 0,63 olarak tespit edilmiştir. Bu değer, sosyal bilimler araştırmaları için kabul edilen alfa değeri olan 0,80 düzeyinin üzerinde gerçekleştiğinden, araştırmada kullanılan ölçeğin güvenilir olduğu söylenebilir (Nunnally 1967).

Aşağıda faktör analizleri sonuçları yer almaktadır. Araştırmada, çiftçilerin tarım turizmi üzerine algıları ölçeği için uygulanan faktör analizi ve güvenilirlik analizi (Cronbach's Alpha) sonuçları ile aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 2'te sunulmuştur.

Çiftçilerin tarım turizmi üzerine algılamaları ile ilgili ölçüm aracında 26 ifade bulunmaktadır. Kullanılan çiftçilerin tarım turizmi üzerine algılamaları ölçeğine, katılımcılar ortalama değer olarak 3,06 vermişlerdir. Yapılan faktör

analizi sonucunda, Barlett Testi sonucu 1371,264 ve p anlamlılık değeri ($p < 0,000$) olarak gerçekleşmiştir bu değer değişkenler arasında yüksek korelasyon değerleri olduğunu ifade etmektedir. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem değeri 0.774'dur. Bu değer ise faktör analizi uygulamak için yeterli düzeyde gerçekleşmiştir (Kalaycı 2008).

Faktör analizi sonucunda çiftçilerin tarım turizmi üzerine algılamaları ölçeğinin özdeğeri 1'den büyük ve toplam varyansın %72,402'sini açıklayan dokuz faktör altında toplandığı tespit edilmiştir. Maddelere ilişkin faktör yükleri ve madde-ölçek korelasyonlarının tamamı 0,40 değerinin üzerindedir. Ayrıca, ölçek ve alt ölçeklere yönelik hesaplanan Cronbach's Alpha değerlerinin tamamının 0,60 değerinin üzerinde olduğu belirlenmiştir. Bu değerler ölçeklerin iç tutarlık düzeylerinin yeterli olduğunu göstermektedir.

Tablo2. Adıyaman’da Çiftçilerin Tarım Turizmini Algılamalarına Yönelik Faktör Analizi

Faktör Boyutları	Faktör Yükleri	Öz-Değer	Varyans %	Cronb. Alpha	Ort. (μ)	F	S.S. (±)	p
Tarım Turizmini Algılamaları			72.402	.6353	3.06	46.140		0.000
Faktör 1:Ekonomik Fayda		6.816	13.694	.8635	3.90	4.0060		0.003
Tarım turz. işinin ek gelir sağlını düşün.	.833				3.93		1.19	
Tarım turz. Yerel ekonm. güçlendirecek.	.772				4.08		1.12	
Tarım turz. yerel topluluklara yeterli iyi iş imkanı sağlayacaktır.	.762				3.70		1.07	
Tarım turz. tarlam için daha fazla gelir yaratacaktır.	.742				3.92		1.17	
Tarım turz. toprağımın değerini arttıracak.	.666				3.88		1.27	
Faktör 2:Ulaşılabilirlik		2.433	8.917	.7231	2.66	12.9713		0.000
Tarlamın konumunun ana yoldan uzak olms. turisti tarlama ulaştır. alıkoyacak.	.768				2.69		1.30	
Dikrampa ve zor yollar turistin tarlama ulaşımını zorlayacak	.734				3.12		1.42	
Yolun genişliği turistin tarlama ulaş. zorlaştıracak	.643				2.47		1.30	
Yolun turistin tarlama ulaş.en büyük engel olduğunu düşünüyorum	.635				2.38		1.28	
Faktör 3:Sosyo-KültürelFayda		1.652	8.318	.7994	3.87	3.9614		0.020
Turistlerle iletişimim olumlu ve faydalıdır	.781				3.72		1.21	
Turistlerle iletişim kurmayı seviyorum	.776				3.96		1.15	
Turistlerin kültür ve ülkeleri hakk. bilgi edinmeyi seviyorum	.581				3.95		1.10	
Faktör4:Kısıtlamalar		1.515	7.814	.6056	2.59	43.3171		0.000
Turistlerin tarlama yapacağı ziyaretl. günlük işlerimi aksatacak	.730				2.32		1.08	
Tarla. ziyrt.edecek turist. tarla. ürünlere yap. tahribatın beni tarım turz.yapmaktan alıkoyacak bir neden oldğn. sanıyorum	.681				2.26		1.16	
Turistl.sezonlukziyrtın beni tarım turzm yapmaktan alıkoyacak bir neden olduğunu sanıyorum	.634				2.34		1.18	
Tarım turizmin turistlerin tarlaları ziyaret ettiği bir etkinlik olduğunu sanıyorum	.513				3.42		1.13	
Faktör5:Kalabalık		1.488	7.516	.8328	2.33	1.0714		0.030
Turiz.bölg.de kalabalık. tıkanıklığaned.	.876				2.37		1.28	
Turizm trafik sıkışıklığına neden olur	.752				2.29		1.18	
Faktör6:ÇevreselEtiki		1.386	7.211	.8569	2.06	4.1800		0.042
Tarım turizmi çevre kirli. neden olacak	.882				1.99		1.23	
Tarım turz. daha fazla kirliliğe neden olac.	.855				2.14		1.16	
Faktör 7:Girişimcilik		1.251	6.982	.8141	3.31	5.2876		0.023
Tarım turz. işi için yeterli deneyimim var	.881				3.41		1.54	
Tarım turz. işi için yeterli bilgim var	.853				3.21		1.54	
Faktör 8:ToprakSorunu		1.163	6.528	.6236	2.39	5.7258		0.018
Toprağımın boyutunun tarım turizm işi için çok küçük	.803				2.52		1.26	
Kısıtlı bir toprak parçasına sahip olmamın turistleri tarlama gelmelerinden alıkoyac.	.759				2.27		1.01	
Faktör 9:Farkındalık		1.120	5.421	.6175	3.77	7.4270		0.007
Tarım turizmi tarıma dayalı bir iş kolu	.789				3.61		1.01	
Tarım turizmi doğal çevreye ihtiyaç duyar	.674				3.92		1.09	

Notlar:Varimax Rotasyonlu Temel Bileşenler Faktör Analizi Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği= ,774. Bartlett's Test of Sphericity: p<.000 (Chi-Square1371,264df=325).

Tablo 2'deki aritmetik ortalamalar incelendiğinde, genel çiftçilerin tarım turizmi üzerine algılamaları ($\bar{X}=3.06$) puanlarının 1-5 puan aralığında orta değer olan 3 puanın üzerinde olduğu görülmektedir. Bu değer çiftçilerin tarım turizmine ilişkin görüşlerinin kararsız olduğunu göstermektedir. Tarım turizmine ilişkin "ekonomik fayda" ($\bar{X}=3.90$), "sosyo-kültürel fayda" ($\bar{X}=3.87$), "farkındalık" ($\bar{X}=3.77$) ve "girişimcilik" ($\bar{X}=3.31$) boyutlarına ait aritmetik ortalama değerlerinin olumlu ve 3 ortalamasının biraz daha üstünde olduğu belirlenirken, en olumlu görüş "ekonomik fayda" faktörü için hesaplanmıştır. Katılımcılar turizm faaliyetlerinin geliştiği bölgelerde topluma ekonomik ve sosyo-kültürel katkılarının da olabileceğinin farkında oldukları belirlenmiştir. Diğer yandan tarım turizmine ilişkin "ulaşılabilirlik" ($\bar{X}=2.66$), "kısıtlamalar" ($\bar{X}=2.59$), "toprak sorunu" ($\bar{X}=2.39$), "kalabalık" ($\bar{X}=2.33$) ve "çevresel etki" ($\bar{X}=2.06$) boyutlarına ait görüşler 3 ortalamasının altında kalmıştır. Fakat ifadelerin anlamları gereği çiftçiler tarım turizminin çevreye herhangi bir olumsuz etkisinin olacağını düşünmedikleri belirlenmiştir. Katılımcılar tarım turizminin kalabalık boyutu açısından herhangi olumsuz bir etkisinin olmayacağını düşünmektedirler. Ayrıca katılımcılar tarım turizmi açısından topraklarının yeterli olduğunu belirtirlerken, turizm faaliyetlerinin de günlük tarım faaliyetlerini engelleyecek bir unsur olmadığını düşünmektedirler.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Adıyaman'ın tarımsal turizm potansiyeli ve buna bağlı olarak üreticilerin tarım turizmine yönelik algıları incelenmiştir. Adıyaman'ın taşıdığı pek çok olumsuz sosyo-ekonomik özellik, tarımsal turizmden yararlanmayı zorunlu kılmaktadır. Gelişmişlik sıralamasındaki yeri, diğer sektörlerdeki yetersizliklere karşın, taşıdığı turizm potansiyeli, tarımsal turizmden önemli avantajlar elde edilebileceğini göstermektedir.

Adıyaman bulundurduğu turizm potansiyeliyle özellikle kültür ve inanç turizmi ile ön plana

çıkılmaktadır. Bununla birlikte tarımsal turizm potansiyeli değerlendirmeyi beklemektedir. Adıyaman'ın bu potansiyelini ortaya çıkaracak bilimsel çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Makalenin bu ihtiyacı belli ölçüde gidererek, bundan sonraki çalışmalara altyapı oluşturacağı düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında, Adıyaman ilinde ikamet eden çiftçilerin tarım turizmi üzerine algılama boyutlarını ve seviyelerini tespit etmeye yönelik betimsel (Tanımlayıcı) çalışma yapılmıştır. Kuramsal çalışma doğrultusunda oluşturulan anket ile Adıyaman il merkezi ve tüm ilçelerinde ölçümler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilerden çiftçilerin tarım turizmi ile ilgili algıladıkları boyutlar ortaya konmuştur.

Araştırmada Kunasekaran, Ramachandran, Yacob ve Shuib (2011)'in oluşturduğu "çiftçilerin tarım turizmine üzerine algılamaları ölçeği" kullanılmış, araştırma sonucunda çiftçilerin tarım turizmi üzerine algıladıkları 9 boyut belirlenmiştir. Bu boyutlar; ekonomik fayda, ulaşılabilirlik, sosyo-kültürel fayda, kısıtlamalar, kalabalık, çevresel etki, girişimcilik, toprak sorunu ve farkındalıktır. Araştırma bulgularının Kunasekaran, vd. (2011)'in belirledikleri boyutlar ile örtüştüğü tespit edilmiştir. Örneğin, tarım turizmine ilişkin "ekonomik fayda", "sosyo-kültürel fayda", "farkındalık" ve "girişimcilik" boyutlarına ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin olumlu ve 3 ortalamasının biraz daha üstünde olduğu ve algılama boyutları kapsamında en olumlu görüşün "ekonomik fayda" faktörü olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların turizm faaliyetlerinin geliştiği bölgelerde topluma ekonomik ve sosyo-kültürel katkılarının da olabileceğinin farkında oldukları belirlenmiştir.

Adıyaman köyleri geleneksel yapıları ve tarımsal ürünleri doğrultusunda oldukça özel bir yapıya sahiptir. Bu özellikleri turizm açısından da değerlendirilmelidir. Örneğin; hayvansal ürünler, nar, Antep fıstığı, üzüm ve zeytin vb. ile bu ürünleri yetiştiren köylere bir

kimlik kazandırılarak turizme sokulabilir. Ayrıca bu yerel ürünlerin yerinde satışının yapılması ile ekonomik açıdan kazanç sağlanabilecektir. Özellikle üzüm ve nar gibi ürünlerin bir markaya dönüştürülmesi ile pazarlanabileceği, yöresel lezzetlerin sunulduğu kır lokantalarının kurulabileceği belli başlı köylerde tarımsal turizm olanakları arttırılabilir.

Adıyaman'ın kırsal yerleşimleri, tarımsal ürün çeşitliliği ve uygun koşulları ile tarımsal turizmde önemli bir üstünlük sağlamaktadır. Köylerin kuruluş yeri olarak, Atatürk Baraj Gölü ve ova kenarlarında yamaç köyü, orman köyü, dağ ve yayla köyü gibi özellikler göstermesi ilgi çekici manzara güzellikleri yaratmaktadır.

Bütün bunlar kırsal turizm potansiyelinin önemli bir bölümünü oluşturan Adıyaman'ın kırsal yerleşimlerinin tarımsal zenginliği, köylerde konaklamaya imkan verecek bir kırsal/tarımsal turizm ile değerlendirilmeyi beklemektedir. Tarımsal yerel ürünlerin değerlendirilmesi kapsamında; ürünün üretim aşamalarını turiste tanıtmının, taze veya işlenmiş olarak satışının, yöre yemekleri olarak sunmanın, hasat şenliklerinin ayrı bir önemi vardır ve bunların birçoğu Adıyaman köylerinde gerçekleştirilebilir.

Araştırmada katılımcıların turizmin ekonomik ve sosyo-kültürel yararları konusunda bilinçli oldukları, ancak bu seviyenin çok yüksek olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle turizmin toplumun refah düzeyine ve sosyal hayata etkilerinin; eğitim kurumları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları vd. kurumlar tarafından daha fazla bilinçlendirilmesi ve yönlendirilmesi konusunda gerekli çalışmalar yapılması büyük önem taşımaktadır. Ayrıca tarım turizminin tarımsal faaliyetleri olumlu etkileyeceği ve tarım turizminin doğal çevreye ihtiyaç duyduğu gibi hususlarda katılımcıların yeterli farkındalığa sahip oldukları tespit edilmiştir. Buna ilave olarak, katılımcılar turizm faaliyetlerinin gelişmesinin tarımsal üretim süreçlerini etkilemeyeceğini düşünmektedirler.

Sonuç olarak Adıyaman'ın, tarım turizmi açısından önemli bir arz potansiyeline sahip olduğu ve çiftçilerin tarım turizmini algılama boyutları kapsamında "ekonomik fayda" faktörünün ön plana çıktığı görülmüştür. Kırsal yerleşim birimlerinde tarım turizm gibi faaliyetlerinin gerçekleştirilmesiyle, orta veya uzun vadede bu yörelerin sorunlarının çözümünde ve kalkınmasında önemli aşamalar sağlanacaktır.

KAYNAKÇA

- Adıyaman Valiliği (2014). Adıyaman Tarihçe, Erişim Adresi: <http://www.adiyaman.gov.tr/AdiyamanIlimiz.aspx?GrupId=10>
- Adıyaman İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü (2014). 2013 Yılı Brifingi, Erişim Adresi: <http://adiyaman.tarim.gov.tr/Belgeler/Brifing/PDFsamTMPbufferWOSJT1.pdf>
- Cebeci, Z. 2008. Tarım Turizmi, Erişim Adresi: http://traglor.cu.edu.tr/common/object_show.aspx?id=796
- Çeken, H., Karadağ, L., Dalgın, T. (2007). Kırsal Kalkınmada Yeni Bir Yaklaşım Kırsal Turizm ve Türkiye'ye Yönelik Teorik Bir Çalışma, Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 8 (1), 1-14.
- Çetiner, E. (1998). Turizmde Bölgesel Kalkınma, Verimlilik ve Kaynakların Etkin Kullanımı, I. Turizm Şurası, Turizm Bakanlığı, Ankara.
- Çıkin, A., Çeken, H., Uçar, M. (2009). Turizmin Tarım Sektörüne Etkisi, Agro-Turizm ve Ekonomik Sonuçları, *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 15 (1), 1-8.
- DPT (2006). Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Erişim Adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/02/20060204-9-2.pdf>
- Emekli, G. (2011). Kırsal Kalkınmaya Çözüm Arayışları: Kırsal Turizm ve Bergama, Uluslararası Bergama Sempozyumu, 7-9 Nisan 2011, sf.481-495.
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, (2014). 2014 Yılı Performans Programı, Erişim Adresi:

- <http://www.tarim.gov.tr/SGB/Belgeler/2014%20Performans%20Programi.pdf>
- Güdücüler, M. (2012). Urla'da Kırsal Kalkınma ve Kırsal Turizm, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 2 (2), 67-78.
- Gündüz, S. (2004). Ankara İli Kalecik İlçesinde Tarımsal Turizme Uygun Alanların Saptanması ve Tarımsal Turizm Modelinin Oluşturulması Üzerine Bir Araştırma, *Yayınlanmamış Doktora Tezi* A.Ü.F.B.E.Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Işık, N., Baysal, N.(2011). Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Kırsal Kalkınma Politikaları: Genel Bir Değerlendirme, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12 (1), 165-186.
- Hair, J. F., Black, C. W., Babin, J. B., & Anderson, R. E. (2009). *Multivariate Data Analysis* (7th ed.), UpperSaddleRiver, NJ: PrenticeHall.
- Kalaycı Ş. (2008). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, 3. Baskı, Asil Yayın Dağıtım: Ankara.
- Kaypak, Ş. (2012). Ekolojik Turizm ve Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (22), 11-29.
- Kunasekaran, P., Ramachandran, S. Yacob, M.R., Shuib, A. (2011). Development of Farmers' Perception Scale on Agro Tourism in Cameron Highlands, Malaysia, *World Applied Sciences Journal* 12 (Special Issue of Tourism & Hospitality), 10-18.
- Malkanathi, S.H.P., Routry, J.K. (2011). Potential for Agritourism Development: Evedance From Sri Lanka, *The Journal of Agricultural Sciences*, 6 (1), 45-58.
- Nunnally J. C. (1967). *Psychometric Theory*, 1. Baskı, New York: McGrawHill.
- Şerefioğlu, Ş. (2009). Kalkınmada Kırsal Turizmin Rolü 2007-2013 Yılları Arasında Ülkemizde Uygulanacak Olan IPRD Kırsal Kalkınma Programındaki Yeri, Önemi ve Beklenen Gelişmeler, *Uzmanlık Tezi*, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Ankara
- Talekar, P.R., Potdar, M.B. (2012). Potential for Development of Agro-Tourism in Kolhapur District of Maharashtra, Erişim Adresi: http://www.researchgate.net/publication/230646826_Potential_for_Development_of_Agro-Tourism_in_Kolhapur_District_of_Maharashtra, *Young Researcher*, 1 (1), 23-30.
- Orman ve Su İşleri Bakanlığı, (2013). Adıyaman İlinde Doğa Turizmi Master Planı, Erişim Adresi: http://bolge15.ormansu.gov.tr/15bolge/Libraries/Duyuru/Ad%C4%B1yaman_D_T_M_P_Proje.sflb.ashx
- Özkök, F. (2006) .Yoksulluğun Azaltılmasında Turizmin Yeri, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (15), 85-98.
- TaTuTa (2014). TaTuTa Kılavuz, Erişim Adresi: <http://tatuta.org/?p=301&pg=4&lang=tr>
- TÜİK (2014). Temel İstatistikler, Erişim Adresi: <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>
- Zoto, S., Qırıcı, E., Polena, E. (2013). Agrotourism-A Sustainable Development for Rural Area of Korca, *European Academic Research*, 1 (2), 209-213.